

комсомолец чи батрачок, перечитавши кілька раз прислані обширні тези до доповіді про індустрілізацію чи правий опортунізм у партії, або II інтернаціонал, здолає виконати бодай на 10% припис і цілу годину атакувати слухачів агітаційними рецептами. Він може усвідомити найтрудніші точки організації масової демонстрації, чи карнавалу, або живої газети. Квартальні пляни підкріплюється додатковими, непередбаченими в плянах, інструкціями та циркулярами. В них освітлюється чергові події, що заслуговують на масову популяризацію: важлива нарада в окрузі, досягнення в якійсь ділянці, світова подія, приїзд відповідального комісаря, важлива новина і т. інш. Треба зазначити, що радянський агітаційний апарат вмiло й своєчасно підхоплює важливіші події і накидає їх масам у такому дусі, як того хочуть комуністи. Всяка подія, пройшовши через агітаційний фільтр комуністів, стає відома радянському активові. Найтемніший на селі знає, де радянське, а де вороже її трактування. Про останнє доповідає ГПУ: через те антирадянська публична агітація, навіть у вузькому гуртку, — неможливе на радянщині явище.



В. Липинський

Коли і як етнічна група стає нацією і перестає нею бути.

Вже майже від року ведеться в нас дискусія про початки укр. нації, яка в останньому часі знову загострюється. — Новочасні філософи твердять, що більшість людських дискусій полягає на непорозумінню, саме, що дискутанти що іншого розуміють під даними назвами та надають поодиноким поняттям інший зміст. Для того належить його устійнити на самім початку дискусії. — Здається, подібний випадок заходить і в згаданій полеміці. Часто в ній змішується та уживається в ріжних значіннях слова: „нація“, „народ“, „етнічна група, племя, маси“ і т. д. На нашу думку в тій дискусії в першу міру належить докладно очеркнути зміст поняття „нація“ і найти критерій, що відрізняє націю від етнічної групи. Шукаючи за очеркненням того поняття, находимо його може найліпше і найбільш науково сформулованим в „Листах до бр. хліб.“, що ось тут за дозволом Шановн. Автора передаємо (гл. стр. 129—140, лист 7—11. III част.

7. Коли, бажаючи пізнати методи політичної організації державно-національних рухів, приглянемося до життя людських громад, то побачимо, що існування якогось колективу з певними ознаками окремості, як відмінна розговірна мова, інший тип, характер, звичаї і т. д., ще не означає його національної

індивідуальності. Ця індивідуальність, тобто національна, а не етнографічна, чи провінційна окремішність, це продукт історичного процесу соціального життя даного колективу — це твір, формація історії, як кажуть одногосно всі дослідники національного питання.

Алеж творами історії являються всі взагалі форми людського співжиття, яких поза питанням часу помислити не можна. Твором і формацією історії єсть не тільки нація, але й політична партія, професіональна спілка, співоче чи наукове товариство і т. д. Мало того — твором історії єсть однаково як і те, що єднає людей, так і те, що їх розеднує, — однаково, як народження, життя і розвиток нації, так і її руїна, занепад і смерть.

І коли під поняттям нації розуміти зовсім окремих і індивідуальний, живий і життєздатний, з покоління в покоління переходячий твір людського співжиття, то нація єсть формацією не тільки взагалі історії, а історичного наростання і розвитку серед певного етнічно-відмінного людського колективу іменно конструктивних, а не деструктивних, іменно організуючих, а не руйнуючих політичних вартостей. Витворювання і здійснювання оцих політичних конструктивних вартостей — починаючи від якоїсь політичної організації, обєднаної одною національно-політичною ідеєю і кінчаючи найвищою формою національної організації: національною державою — має на меті усвідомити і зорганізувати даний людський колектив, звязаний механічно певними вродженими йому рисами подібності і одним стихійним іраціональним хотінням, в одну органічну, свідому себе цілість, що вже свідомо бореться за своє існування, за свій розвиток, за здійснення свого вже усвідомленого спільного національного хотіння.

Доки такий людський колектив фізично існує і доки він на підставі оцієї вродженої йому зовнішньої подібності, на яку складається звичайно розговірна мова, спільна територія, зближений фізичний тип, характер і т. д., розвиває в собі свої власні індивідуальні обєднуючі й організуючі політичні вартости — доти існує, живе і розвивається нація. Коли ж колектив фізично гине, або перестає розвивати й укріпляти в собі оці свої окремі обєднуючі й організуючі його для цілей самозбереження і розвитку політичні вартости, то нація розкладається, гине, перестає яко нація існувати.

Хто і як в данім етнічно відміннім колективі і на даній території, яку цей колектив займає, веде перед в процесі його орга-

нізації й об'єднання? Хто і як творить в ньому вищі громадські національно-конструктивні вартости? Хто і як, кажучи образно, відіграє в ньому ролю дріжджів, на яких пасивне етнографічне тісто того колективу росте і перетворюється в активну націю?

Бо що це не робиться автоматично, в силу якогось обов'язуючого всіх людей „наукового соціального закону“, найкращим доказом служить те, що одні етнічно відмінні колективи, посідаючи свій окремий характер, тип, територію, окрему розговірну мову (напр. провансальці, бретонці, шотландці, різні германські племена, кашуби і т. д.), націями не стали, а інші такіж етнічно відмінні колективи в собі прикмети окремої індивідуальної нації розвинули. Значить, не етнографічна маса, яко така, не тип, не характер, не мова, не окрема [територія творять самі по собі, автоматично, націю, а творить націю якась активна група людей серед цієї етнографічної маси, група, що веде серед неї перед в розвитку об'єднуючих, організуючих, будуючих націю політичних вартостей.

Що така група, чи такі групи людей в кожній нації дійсно існують, це ми побачимо, коли уважно глянемо на життя націй. В кожній з них є більша або менша, така або — в залежності од історичної епохи та відмінних умов існування — інша група людей, що кермує нацією, стоячи на чолі її політичних організаційних установ, що витворює певні культурні, моральні, політичні і цивілізаційні вартости, які потім присвоює собі ціла нація, і якими ця нація живе і держиться. Хто вони ці „Божії люди“ нації? Які їх зовнішні і внутрішні прикмети? Яка їх історична еволюція? Яких метод вживають вони для здійснення своїх цілей? — ось ряд питань, що від них „одмахнутися“ не вільно тому, кому дійсно дорога справа буття чи не буття власної нації; тому, хто в поті чола хоче знайти вихід з тієї руїни, в якій його нація опинилася...

Щоб не вживати довгих окреслень, назовім ці групи людей „національною аристократією“. Цей термін я вважаю кращим від інших, бо він в первіснім своїм значінню власне цих, з точки погляду завдань об'єднання й організації, найкращих людей означав. Пізніше його стали вживати для означення родової аристократії, в протилежність до аристократії не родової. Але як родова аристократія, тобто нащадки аристократії, бувають неподібними до своїх предків і в процесі проводу й організування націй, якому ці предки служили, не відіграють іноді ніякої ролі, так знов „безродні“ організатори і правителі націй, коли вони

дійсно виконують, оце вічне аристократичне завдання, стають новою аристократією, предками нової національної аристократії.

Отже підкреслюю, що тут і завжди, вживаю слово аристократія не в тім насмішкуватім значінню, яке надає йому сучасна інтелігентська демократія, не для означення нащадків тієї чи іншої посідаючої свою історію верстви (яку зрештою все можна і слід називати її власним іменем: шляхта, козацтво, патриції, лицарство, самураї і т. д.), а в значінню первісному того слова, так би мовити в його значінню граматичному, для означення тієї групи найкращих в даний історичний момент серед нації людей, які найкращі серед неї тому, що власне вони в даний момент являються організаторами, правителями і керманічами нації.

Рішаючим тут єсть факт, що ці люди стоять в даний момент на чолі нації, що нація їх провід признає і, під їх проводом організована, вона живе росте і розвивається. Значить ці люди серед своєї нації найкращі, без огляду на це, чи в порівнанні з аристократією інших націй, вони стоять на вищій чи нищій ступені цивілізаційного, морального і політичного розвитку. І тому в цім значінню аристократією треба називати і лицарів-февдалів за часів розвитку февдалізму, і двірську французьку шляхту за часів абсолютизму, і офіцерів Наполеона, і пруських „юнкерів“ часів розвитку Германської Імперії, і фінансову буржуазію, що править сучасною Францією чи Америкою, і російську бюрократію часів Петербурзької Імперії, і англійську робітничу аристократію, зорганізовану в англійських робітничих організаціях, яка поруч старої аристократії починає грати все більшу ролю в національному життю Англії. Так само, як аристократією прийшлося би назвати навіть сучасні російські „совнаркоми“, коли б вони не пограбували російську націю, а змогли її зорганізувати і забезпечити їй дальший розвиток, і як предками нової української аристократії стали б сучасні українські інтелігентські соціялісти та демократи, коли б вони своїми республікансько-демократичними політично-організаційними методами зуміли перетворити і зорганізувати українську етнографічну масу в свідому і незалежну націю, коли б вони здатні були стати тим, чим вони хочуть бути: провідниками й організаторами нації, тобто власне національною аристократією...

8. Одночасно з процесом організації: конструкції й об'єднання в життю кожної нації існує, а в певні історичні моменти

з великою силою вибухає, процес деструкції і розєднування. Суть того деструктивного процесу, як я вже вище зазначив, лежить в противенстві егоїстичних, індивідуальних, безпосередніх інтересів одиниці чи групи одиниць і інтересу посереднього, загального, спільного цілому національному колективові. І коли це противенство, ця сутичка індивідуальних і спільних інтересів вирішасться в користь спільних інтересів нації, ми бачимо перемогу теї чи іншої аристократії і слідом за тим дальше життя та розвиток нації. Коли ж беруть верх індивідуальні, егоїстичні інтереси одиниць чи певних груп одиниць і коли ні одна з тих груп не в силі в той чи інший спосіб обєднати націю, тобто стати національною аристократією, ми бачимо занепад нації, іноді її повну руїну і смерть.

Боротьба поміж собою цих двох течій — будууючої і руйнуючої, обєднуючої і розєднуючої — заповняє собою історію всіх націй. І перемога першої чи другої течії, перемога внутрі нації організаторів чи руїнників, витворення національної аристократії чи її винищення — рішає скрізь і завжди про долю нації.

Які причини викликають боротьбу егоїстичних інтересів внутрі нації і при яких умовах ця загрожуюча існуванню націй внутрішня боротьба стає для нації нешкідливою? Іншими словами: що лежить в основі деструктивних процесів внутрі націй і в який спосіб нації поборюють ті деструктивні процеси, витворюючи в своїм розвитку все нову — здатну до нового обєднування і до нової організації нації — національну аристократію?

9. Візьмім який небудь момент в історії, коли процес обєднання й організації нації, відповідаючий тогочасним умовам її існування, досяг свого апогею; коли принцип аристократичний святкує перемогу; коли деструктивні течії, загубивши свій руйнуючий і небезпечний розмах, прибрали характер нормального і необхідного внутрішнього ферменту. Візьмім наприклад період якогось „золотого віку“ в історії націй, хоч би період „золотого віку“ французького фєвдального лицарства.

Національною аристократією тоді власне єсть воно — фєвдальне лицарство. Воно править нацією, воно стоїть на чолі політичних організаційних форм її громадського життя. Під охороною сили меча фєвдального лицарства, селяни займають під плуг нові землі, гуртуючись коло нових оборонних замків; міщани і купці в городських мурах займаються промислом і торгівлею;

духовенство по монастирях дбає про освіту і культуру нації. І в поняттю законности — в поняттю громадської моралі годішньої нації — фєвдальне лицарство має законне право на провід. Це право воно здобуло собі своєю внутрішньою моральною вартістю і чесним виконанням свого громадянського обов'язку оборони й організації нації; сотворенням для своєї нації таких політичних організаційних форм існування, які дають можливість нації жити, працювати, рости і розвиватися.

Оце, для тодішніх розуміється умов, спокійне, нормальне і працювате життя в часах „золотого віку“ панування фєвдального лицарства сприяє інтенсивному економічному розвитку нації. Нація розвиває свої технічні засоби для боротьби з природою: свої технічні засоби продукції, а також технічні засоби для боротьби з сусідами: технічні засоби війни, потрібні їй для займання все нових земель і для оборони своєї власної землі і продукції від чужих націй.

Під впливом розвитку тих матеріяльних чинників — розвитку техніки і засобів продукції: отже інтенсифікації хліборобства і промислу, поширення торгівлі; далі розвитку техніки і засобів війни: отже зросту державної та військової організації; врешті під впливом нагромадження в процесі продукції великих багатств — глибоко міняється внутрішнє взаємовідношення громадських сил внутрі нації. Під охороною фєвдального меча зросло число селянства; зорганізувались в своїх цехах і гільдіях ремісники і багаті купці; винахід пороху перемінив і ускладнив цілу оборонну систему краю.

В результаті принцип законности і моральности панування фєвдальної національної аристократії, який був витворився при попередніх технічно нищих умовах матеріяльного існування нації, падає в поняттях нації тоді, коли вона під цим пануванням зросла, збагатилась і перейшла в нові, технічно вищі умови свого матеріяльного існування. Одночасно зменшується внутрішня сила цієї фєвдальної аристократії. Її методи політичної організації, вироблені при нищій техніці війни і праці, при більше примітивній формі державного й економічного життя, не вистачають вже для зорганізування й опанування вищої техніки і більше складних форм цього життя. Крім того загальне збогачення і більша легкість існування нищать серед значної частини фєвдального лицарства його первісну войовничість, невибагливість, витривалість, розвиваючи натомість нахил до ліні, неробства, до пацифізму і м'якості. Дальше панування і дальша провідна роля в нації фєв-

дального лицарства, в його старих політично-організаційних формах, стають неможливими.

І тут в певний момент зароджується гостра суперечність між дотеперішніми політичними формами об'єднання нації, витвореними феодалною національною аристократією, і між тими новими громадськими силами нації, які під пануванням цієї аристократії народились і розвинулись. Стара феодална аристократія, колись сильна і поважана, тепер, стративши силу і авторитет, стає предметом зненависти і гострих обвинувачень. Зовнішні прояви її сили, які колись вважались зовсім моральними і законними й які служили для об'єднання нації, тепер, при її внутрішній безсилості, стають гріхами, що в розумінню опозиціоністів кличуть помсти у Бога; стають актами, що руйнують націю. Егоїстичний інтерес новонароджених і окріпших під пануванням феодалної аристократії соціальних груп прає їх на боротьбу зі старою аристократією. Так само егоїстичний інтерес примушує цю стару аристократію захищати свої устарівші методи організації нації, свої, вже для нікого незрозумілі, привілеї. І боротьба між нездатною вже до організації нації старою аристократією і нездатними ще до цієї організації кандидатами на аристократію нову — загрожує в такі моменти самому існуванню нації, загрожує перемогою внутрішніх руйників, а значить знищенням і упадком нації.

У тих щасливих націй — як скажимо, в данім випадку у Франції, де в той момент переміг принцип об'єднуючий, аристократичний — цей конфлікт вирішився в той спосіб, що частина старої феодалної аристократії, морально відродившись у внутрішній боротьбі з новими претендентами до влади, пожертвувала во ім'я своїх традиційних обов'язків перед нацією своїми устарілими феодалними правами та привілеями і признала над собою владу, піддержану новою аристократією, єдиного абсолютного монарха. Супроти персоніфікованого в особі того монарха маєстату нації і держави, ці відроджені останки старої національної аристократії признали себе рівними новій витвореній з визволеного селянства, міщанства і т. д., новій аристократії чиновній. Злившись з цією новою аристократією, вони передали їй свій старий традиційний організаторський досвід і свою стару національну культуру та спричинились до зформування того чиновного дворянства, що в часах „золотого віку“ абсолютизму стало, після упадку феодалізму, новою французькою національною аристократією. Інші нації, які від дегенерованої феодалної олігархії до відповідаючої то-

дішнім матеріальним умовам свого існування такої або іншої монархії перейти не змогли, — нації, серед яких в цей критичний момент переміг принцип антигромадський, егоїстичний, руйнуючий і які не здатні були витворити нової національної аристократії — заплатили за це своїм упадком і довголітньою руїною, як це сталось наприклад з нацією польською, українською і багатьома іншими.

Те саме бачимо пізніше, коли під впливом централістичних організаційних форм національної аристократії часів французького абсолютизму, виростили під пануванням оцієї нової чиновної аристократії міста, розвинувся промисл і торгівля і народилась нова сильна верства промислового і фінансового міщанства та численна верства всякої „разночинной“ інтелігенції, яка вже в бюрократичних державних установах абсолютизму не вмещалась. Дегенерація національної аристократії часів абсолютизму, великий зріст сили міщанства та порив оцієї здеклясованої і безробітньої інтелігенції до захоплення політичної влади — привели вкінці до нової „весни народів“ і панування цієї нової аристократії міщанської. І знову дегенерація міщанської аристократії та внутрішній розвал витворених нею ріжних демократичних і парламентарних політично-організаційних форм; заміна „весни народів“ різнею народів, а одночасно відродження під впливом війни прибитого було містами села і поява під впливом розвитку промислу нової верстви організованого робітництва — викликала новий кризис національної аристократії, який оце тепер в тій чи іншій формі переживає весь цивілізований світ.

Взагалі, який би історичний момент в життю якої небудь нації ми не взяли, все бачимо, що в часах панування тієї чи іншої національної аристократії, матеріальний розвиток нації — розвиток її технічних засобів війни і праці — завжди переростає розвиток політичних організаційних форм цієї аристократії. Це значить, щовсяка добра політична організація нації, яка дійсно сприяє матеріальному розвиткові нації, все остається позаду того розвитку. В добрім політично-організаційнім устрою відбувається інтенсивний розвиток матеріального життя продукційної та воєнної техніки; і під впливом матеріального розвитку, політично-організаційний устрій, при якому відбувся цей розвиток, стає недобрим. Разом з тим недоброю стає і стара національна аристократія, що цей старий добрий політично-організаційний устрій

була сотворила, і нація для опанування та зорганізування вищих форм свого матеріального життя, мусить творити аристократію нову. Оце єсть вічне „perpetuum mobile“ людського, громадського, політичного життя; вічна причина деструктивного процесу і боротьби ріжних егоїстичних інтересів внутрі націй.

10. Перше ніж шукати відповіді на питання, в який спосіб нації борються з цим деструктивним внутрішнім політичним процесом, що неминуче слідує за процесом їх економічного розвитку, і в який спосіб витворюють вони все нову, більше здатну аристократію — мусимо окреслити ті матеріальні і моральні прикмети, що характеризують всяку національну аристократію, без огляду на історичний момент і без огляду на методи, завдяки яким вона повстала.

В постійному рухові громадського життя, в цій людській лянїні, що поділена на ріжні нації котиться в часі, борючись між собою за шматок хліба і добуваючи його тяжкою працею в боротьбі з природою — кожночасна національна аристократія мусить так об'єднувати і так організувати свою націю, щоб під її проводом нація мала якнайкращі матеріальні і моральні умови для перемоги в тяжкій боротьбі за існування.

І тому коли б якась група людей в нації, претендуючи стати національною аристократією, поставила свою націю в умови боротьби за існування гірші в порівнанні з іншими націями, то така група людей або згине разом зі своєю нацією, або буде усунена від проводу іншою, більше до проводу здатною групою серед нації, або ж коли вона одна тільки серед даного етнічно-відмінного колективу репрезентує національну ідеологію, то її змете якась чужа національна аристократія, яка оцьому етнічно-відмінному колективові забезпечить необхідні кращі матеріальні і моральні умови в боротьбі за існування й одночасно дасть йому свою національну ідеологію, перетворить його на свою націю.

З цієї простої аксіоми, виведеної з очевидних фактів всякого соціального життя, ясно, що повсякчасна національна аристократія, для того, щоб змогти виконати як слід і не на жарти свою надзвичайно небезпечну і надзвичайно тяжку організаційну роль в нації, в умовах повсякчасної і повсюдешної тяжкої боротьби за матеріальне існування, мусить сама мати матеріальну силу і то силу більшу, ніж яка небудь інша група в нації. Це перше.

Друге: використання кожночасною національною аристократією своєї більшої матеріальної сили для виконання своїх організаційних національних завдань, мусить мати в розумінню цілої нації законну підставу, мусить відповідати тим поняттям законности і громадської моралі, якими живе в даний історичний момент ціла нація. Іншими словами, кожночасна національна аристократія мусить мати крім матеріальної сили, ще й моральний авторитет в очах своєї нації.

Без цих двох основних прикмет: матеріальної сили і морального авторитету — немає і не може бути національної аристократії. А без національної аристократії — без сильних і авторитетних провідників та організаторів нації в її тяжкій боротьбі за існування — немає і не може бути нації.

11. Звідки черпає національна аристократія свою силу?

Перш за все зі свого власного стихійного іраціонального хотіння. І тут, як часто при студюванні різних фактів громадського життя, стаємо перед чимось непоясним. Чому в одних людей є та воля до організування, до громадської творчости до проводу, до звязаного з ним ризику, до жертви для громади, до влади і до сили — а в інших цієї волі нема? Чому в одних людей оця стихійна воля до влади „ставить нівощо розкоші, покой, користи, інтрати і всі привати“ — як каже відома характеристика Богдана Хмельницького — а знов інші бажають тільки особистого спокою, бажають тільки, щоб ними добре правили, дали їм добру соціально-політичну організацію, в якій могли б собі спокійно жити і працювати? Відповіді на ці питання знайти не можна. Отже констатуємо лише самі факти.

Перший факт: в кожній нації є елементи політично пасивні й елементи політично активні, або кажучи іншими словами: є люди вдачі войовничої, лицарської і люди вдачі пацифістичної, обивательської*). Другий факт: без стихійної волі до

*) Ці останні теж часто, не зважаючи на свою пацифістичну вдачу, простягають руки до політичного панування. Але це буває тільки в таких історичних моментах, коли до влади і панування можна дійти не ризикуючи своїм життям, і коли для „політики“ не тільки не треба жертвувати, але можна з неї прожити і на ній добре заробити. Цілий демократичний метод організації національної аристократії за допомогою виборів і преси — словесної агітації й анонімних писань — власне збудований на цьому бажанню таких пацифістичних елементів, які за ліниві до економічної продукційної творчої праці, з р о б и т и „політичну карієру“, тобто без праці, без потрібної для інших занять технічної підготовки і без всякого ризику, пролізти в правителі нації та, плещучи язиком на тій чи іншій публичній трибуні і покриваючись „посольською недоторканістю“, вдавати лицаря, що ділом і ризиком бореться за свої ідеали.

влади до сили, до ризику, до саможертви, до панування — не може повстати серед нації національна аристократія. Тому між іншим, такі етнічно відмінні колективи, серед яких активні воївничі, лицарські елементи — зі стихійною волею до влади, і здатністю до саможертви для своїх політичних ідеалів — слабкі, не добре організовані і нечисленні, все мусять опинитись в залежності од чужих національних аристократій. І чесні та патріотичні, але пацифістичні обиваталі, які серед таких етнічно відмінних колективів навіть щиро захоплюються справами рідного краю, не спасуть своїх земляків од підданчої волі національно недорозвинених „провінціалів“ доти, доки серед них не появляться оці воївничі лицарські елементи, здатні конкурувати і боротись за владу з пануючою чужою національною аристократією...

Отже без такої стихійної волі до влади і сили, без політичної активності, без психології і моралі воївників-лицарів, не може бути національної аристократії. І мабуть тільки сама оця стихійна іраціональна воля рішала про факт повстання аристократії серед тих примітивних людських громад, які живилися тільки тим, що знайшли, і у яких самотніми технічними засобами для боротьби з природою і для боротьби з іншими людьми були лише такі палиці і таке каміння, які кожний, хто тільки хотів, міг взяти і ними користуватись.

Але вже від моменту, коли люди навчилися гострити палицю й обробляти камінь, одна лише воля до влади і сили не вистачали. Той хто хотів людьми правити і людей організувати, щоб придбати потрібну для нього матеріальну силу, мусів не тільки хотіти правити, але ще й заволодіти й уміти володіти загостреною палицею і ошліфованим каменем, або ж мусів уступити своє місце тому, в чиїх руках ця палиця і цей камінь опинились. І хоч потім, через сотні тисяч літ, ця палиця і цей камінь сильно перемінилися, хоч придбали вони всі різноманітні могутні форми сучасної техніки продукції і техніки війни, але суть матеріальної сили національної аристократії осталась та сама, що тоді що й тепер.

Як тоді, так і тепер національна аристократія, щоб мати потрібну для виконання своїх організаційних завдань матеріальну силу, мусить: 1. хотіти правити, організувати та задля цього вміти жертвувати і ризикувати своїм життям, 2. мусить володіти технічними засобами війни та оборони: державою, зброєю та армією, і 3.

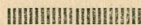
мусить володіти технічними засобами економічної продукції: землею, фабриками та машинами*). При чім мусить вона володіти такими технічними засобами війни продукції, які в даний момент матеріяльного розвитку людства являються необхідними для економічного життя і для матеріяльної оборони нації в її тяжкій боротьбі за існування. Ця вічна істина стверджується фактами з історії всіх націй у всіх історичних добах; вона освітлює і дає ключ до розуміння численних, на перший погляд незрозумілих прояв сучасного громадського життя.

Наприклад група людей, що на даній національній території володіла б землею і фабриками і тому вважала б себе аристократією, може стати дійсно національною аристократією тільки тоді, коли вона захоче сотворити ще й власну державу, тобто крім засобів продукції, якими вона володіє, ще схоче заволодіти засобами оборони своєї продукції і разом з тим засобами оборони своєї нації, якими володіла досі якась чужа аристократія. До того часу назву аристократії присвоює вона собі зовсім неслухно, бо вона

*) Для читача, який серйозно ставиться до питань громадського життя і який сам для себе хоче знайти правду цього життя, особливо підкреслюю, що ознакою матеріяльної сили кожночасної національної аристократії єсть володіння засобами (знаряддям) продукції: землею, фабриками, машинами, а не володіння грошима, тобто попередньою продукцією, скапіталізованою в формі умовних грошових знаків, які посідають тільки номінальну, а не реальну матеріяльну силу. Грошове багатство навпаки нищить, ослаблює і розкладає кожну національну аристократію, бо звільняє її од дальшої жертви, од дальшого ризику і од дальшої праці. Найкращі аристократії світа: напр. земельна аристократія англійська і німецька, римські патриції, японські самураї, в добах свого розцвіту не були багаті, але володіли землею, при чім напр. японські самураї дуже невеличкими клаптиками землі. Дегенерація льордів, юнкерів, патриціїв і самураїв все йшла в парі з їх непомірним грошовим збогаченням. Так тамо період розвитку міщанської аристократії припадає на часи „геройної промисловости“, коли промисловці будували свої фабрики і заводили свої машини з небезпекю для свого життя і самі ними персонально володіли. Переміна промисловця в обрізуючого спокійно купони і спекулюючого на біржі багатого банкіра, йде в парі з дегенерацією міщанської аристократії. Отже напр. матеріяльну силу для того, щоб стати національною аристократією мають однаково як великоземельні так і малоземельні хлібороби. І одні і другі, володіючи персонально землею і продукуючи хліб власною працею, можуть, коли того схочуть, стати аристократією, сотворивши власним ризиком і власними жертвами для своєї нації таку відповідну політичну організацію, яка їм дасть змогу правити нацією. Але правління багатого землевласника-рентієра, тобто капіталіста, володіючого землею за допомогою гроша і найманих управителів, звязане з неперсональним правлінням всього фінансового капіталістичного міщанства і залежить од долі того міщанства та од вічно змінливої долі і умовної вартости гроша. Анонімне, оперте на умовній силі гроша правління багатого фінансового міщанства не має нічого спільного з правлінням персонально володіючих основним реальним незмінним засобом хліборобської продукції землею — великоземельних чи малоземельних хліборобів-продуцентів.

єсть в дійсності тільки смирною і пасивною юрбою, якої працота продукцію завоювала і зорганізувала своєю державою, своєю армією, своїм ризком, своїми жертвами якась чужа національна аристократія. Тому теж всяка нація, коли вона дійсно хоче стати нацією, не може зупинитись на пів дороги і вдовольнитись якоюсь „автономією“, бо без власної держави вона не матиме власної національної аристократії, а не маючи власної аристократії вона ніколи не стане нацією і лишиться по віки балакаючим на іншій мові племенем, підлягаючим державно-національній організації чужої аристократії.

Але знов таке балакаюче на іншій мові племя не перетвориться в націю і не сотворить своєї національної держави тоді, коли серед нього появляться володіючі тільки пером, хоч би й найзавзятіші „самостійники“. Бо доки свою власну державу не захочуть своєю волею, своїм ризком, своїми жертвами творити ті, що серед такого племені володіють землею, фабриками і зброєю, доти всяке „самостійництво“ буде в цій країні тільки словесною політичною спекуляцією, тільки книжним чи газетним державно-політичним гаслом, пустопорожнім доти, доки в нього не віллється реальний зміст якоїсь реальної матеріальної сили.



Д. Державник.

В нетрах баламуцтва.

Справжні причини і пружини повстання проти Гетьмана в 1918 р.

Редакція одержала недавно цю статтю, написану ще в квітні 1930 р. Вельми цінна вона тим, що подає багато назагал досі незнаних важних фактів, якими обосновує погляди на згадане повстання, цілком відмінних від тих, що панують ще й тепер в широких кругах. Одначе з огляду на малі розміри нашого журналу мусимо обмежитися до поміщення тільки її вступу та другої частини. — (Ред.).

Кожний поневолений нарід має дорогоцінний скарб, який є запорукою його кращої долі, кріпить в лихолітті і додає сил перенести і найтяжчий хрест долі. Цим скарбом є *державно-історична традиція* даного народу — це є той запас досвіду, який зібрали попередні покоління на довгім історичнім шляху і передали своїм нащадкам в науку і як пересторогу. А нащадки